

SVM1280 Nyrup Skov, Lyngø sogn, Alsted herred, tidl. Sorø amt. Sted nr. 04.01.07.

Kampagne: 12-05-2009 KUAS nr.

I forbindelse med dispensationssag vedrørende gennembrydning af beskyttet sten- og jorddige i den østlige udkant af Nyrup Skov foretog Sydvestsjælland Museum en dokumentation i foto og tegning af de 8 nordlige m af diget. Efter overvågning af nedbrydningen af de nordligste 4 m dokumenterede blev den blivende profil af stendiget dokumenteret.

01280D05: Vestlige side af stendiget efter afrensning.

Indhold

Abstract	2
Undersøgelsens forhistorie	3
Administrative data	3
Topografi, terræn og undergrund	3
Målesystem	4
Øvrige data	4
Udgravningsmetode	5
Undersøgelsens resultater	7
Fremtidigt arbejde på stedet	9
Anlægsliste	10
Anlægsbeskrivelse	10
Tegningsliste	10
Fotoliste	11
Bilag 1: Digitale feltfotos.	
Bilag 2: Tegninger af diget: flade, opstalt og profil	

Abstract

Kampagne: 12-05-2009

Dokumentation af ca. 1,80 m bredt jord- og stendige bevaret i ca. 80 cm s højde over omgivende terræn. Nederst er 1-2 rækker meget store sten i råjord. Diget består i midten af lyst undergrundsmateriale. Diget er på begge sider kantet af større sten. Mod øst er bevaret sten i op til 4 skifter, som danner en nogenlunde lodret flade, mens stenene mod vest ligger mere spredt. Øverst ligger mindre sten. Diget er formodentlig fra starten af 1800-tallet efter Fredskovsforordningen.

Undersøgelsens forhistorie

Kampagne: 12-05-2009

I forbindelse med udvidelse af grøft lige syd for jernbanen ved Nyrup Skov, blev der d. 12-1-2009 af Sorø kommune givet dispensation til bygherre vedrørende midlertidig gennembrydning af beskyttet sten- og jorddige (jf. Museumslovens § 29) – (SVMP720). Dispensationen indebærer, at museet dokumenterer digets struktur i foto og skitse, da den nordlige del af diget bliver gennembrudt i forbindelse med anlægsarbejdet, og efterfølgende skal dette genetableres i sin oprindelige form efter endt jordarbejde.

Den 7-5-2009 modtog Museet opringning fra entreprenør, hvor de nærmere detaljer omkring en registrering før gennembrydning blev aftalt, og tirsdag d. 12-5-2009 blev registreringen foretaget. Den 8-6-2009 ringede bygherre og det blev aftalt, at selve gennembrydningen blev foretaget d. 9-6-2009 under overvågning af arkæologer fra Sydvestsjælland Museum.

Administrative data

Kampagne: 12-05-2009

Ved registreringsarbejdet deltog museumsinspektør Kirsten Christensen og stud mag. Klaus S. Hvid. Nedbrydningen af den nordlige del af diget blev udført med lille gravemaskine leveret af den entreprenør, som har entreprisen.

Topografi, terræn og undergrund

Kampagne: 12-05-2009

Selve stendiget ligger i den østlige udkant af Nyrup Skov lige syd for jernbanen Sorø - Slagelse og sydvest for jernbane viadukten på Rødengvej. I fugleflugt er der ca. 4 km. til Sorø Centrum mod nordvest.

Stendiget ligger i udkanten af et skovområde med mindre træer og kratbevoksning, der grænser op til et lavereliggende engområde mod øst, hvor jorden i dag er under plov. Terrænet er præget af mindre bakkedrag adskilt af mindre engområder og vandløb.

SVM01280: Digets placering vist med grøn linie og rød stjerne markerer gennembrydningen, vist på 1880 kort © KMS

Målesystem

Kampagne: 12-05-2009

Der er udlagt et meget lokalt retvinklet målesystem, som alle tegningerne er indtegnet i forhold til. Målesystemet tager udgangspunkt i en ret linie vest for diget, markeret med 2 træpæle. Kun træpælen 10 m fra nordenden af diget er blevet stående.

Profilen af det gennembrudte dige er tegnet i forhold til en niveaulinie mellem to landmålerstokke. Snittets placering er indtegnet på opstalten.

Der blev ikke foretaget indmåling af målepunkterne med gps ligesom de udsatte niveaulinier ikke kan relateres til DNN.

Øvrige data

Kampagne: 12-05-2009

Ved registreringsarbejdet havde vi skyfri himmel og en 15 - 16 grader. Skygge fra den omgivende vegetation gjorde tegning og fotografering ideel.

Selv området skulle være ryddet for beplantning, men dette var ikke tilfældet. Kun den vestlige side af diget var ryddet for buske og småtræer, og derfor valgte vi at registrere denne side af diget,

på trods af at den østlige side var bedre bevaret. Rødder fra bevoksning synes at have forstyrret og delvist nedbrudt den vestlige side af diget.

01280D11 Den østlige side af diget, hvor der er op til 4 lag sten ovenpå hinanden

Gis og data. Der er ikke foretaget indmåling og alle tegningerne er derfor rentegnet i plant meter. I GIS mappen er oprettet en ny mappe: plant meter. Alle tegninger er scannet og lagt i denne mappe. Tabellerne Anlæg og Sten er gemt i en ny kopi i projektionen plant meter og lagt i mappen. Alle tegninger har fået et retvinklet koordinatsystem, hvor 1. koordinaten (x-aksen) øger positivt vandret og 2. koordinaten (y-aksen) øger positivt lodret. Alle tegninger har 4 punkter.

Udgravningsmetode

Kampagne: 12-05-2009

Ved dokumentationen af diget var vegetationen på den vestlige del af diget fjernet, mens småtræer og buske på østsiden stadig stod. Med skovl, graveske og kost blev de nordligste 8 m af diget afrenset for blade, løs jord, kviste og rødder. Dernæst blev diget fotograferet i sektioner og i

skråbilleder. For at dokumentere opbygningen af diget blev der taget foto af udvalgte områder på østsiden, hvor vegetationen tillod det.

Dernæst blev diget tegnet ovenfra i målestoksforholdet 1:50 (T01) i forhold til en udlagt målelinie på toppen af diget. En opstalt af diget blev ligeledes tegnet 1:50 (T02) i forholdt en udsat niveausnor mellem 2 landmålerstokke. Alle tegninger på vandfast tegnefolie med vandfast blyant.

01280D10: dokumentation af diget med vegetation på østsiden, set fra sydvest

Inden gennembrydningen var vegetationen på hele den nordlige del af diget fjernet.

Gennembrydningen af de nordligste 4 m af diget bestod i at en lille gravemaskine gravede stenene op og lagde dem i en bunke vest for. Der blev fjernet sten til niveau med omgivende jordoverflade. Det betyder, at dybereliggende sten ikke er fjernet, men stadig ligger på plads. Den fremkomne profil blev rensat op med skovl, ske og kost og fotograferet. Efter udsætning af niveausnor mellem to landmålerstokke blev profilen tegnet 1:20 (T03).

01280D23: gennembrydningen af den nordlige del af diget. I forgrunden dækker grene og kvas den stenbunke, som ikke er en del af diget

Undersøgelsens resultater

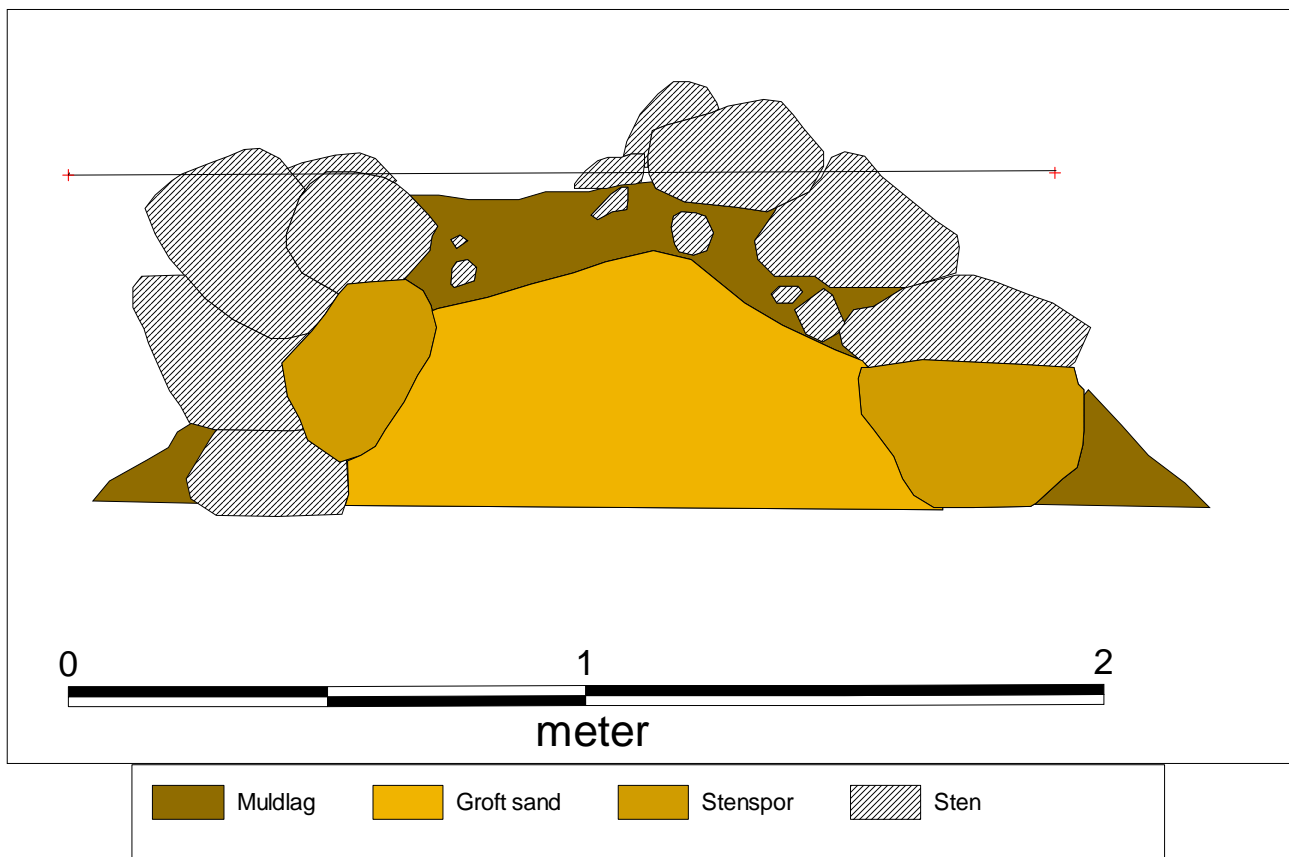
Kampagne: 12-05-2009

Beskrivelse af diget: De nordligste 8 m af diget er dokumenteret i foto og tegninger i flade, opstalt og profil. Hele diget er bevokset med vegetation, hvis rødder har været med til at nedbryde diget gennem tid. Diget er opbygget af jord og marksten. Den østlige side af diget er bevaret i op til 4 skifter. Østsiden er stadig nogenlunde lodret, mens vestsiden er mere udflydende. Diget har skullet holde tamdyr uden af skoven og derfor er denne side nogenlunde lodret.

Diget er ca. 1,80 m bredt og bevaret i ca. 80 cm s højde over omgivende terræn. Det er konstrueret af 1-2 rækker meget store sten, som ikke blev gravet op og det kan derfor ikke afgøres hvor mange rækker der har været. I midten af diget ligger lyst grus, som må være opgravet undergrundsmateriale. Mod øst er stablet store sten op, så de danner en nogenlunde lodret flade, mens stenene ikke ligger så omhyggeligt mod vest. Generelt bliver stenene mindre mod toppen. Oven på det gule undergrundsmateriale ligger i dag muld, som må være dannet af forskellig vegetation og nedsivning. Der kan også oprindeligt have været kastet muldjord ovenpå diget.

01280D25 Snit gennem diget

Opbygningen af diget. Stregen mellem de røde kryds er vandret

Der var ingen fund, som kunne fastslå diget alder med sikkerhed, men det er formodentligt opbygget efter Fredskovsforordningen fra 1805.

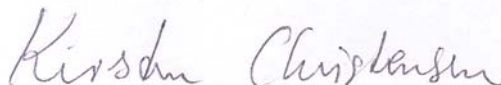
Fremtidigt arbejde på stedet

Kampagne: 12-05-2009

Dokumentationen af diget samt gennembrydningen af det er udført, fordi diget skal reetableres efter anlægsarbejdets udførelse. Denne dokumentation i foto og tegning skal danne grundlaget for reetablering.

Lige øst for det gennembrudte dige ligger en stor bunke sten, som ikke er fjernet fra diget på nuværende tidspunkt. Det kan ikke afgøres om stenene er indsamlet fra marken øst for eller tidligere er faldet ud af diget. Entreprenøren er gjort opmærksom på, at disse sten ikke skal indgå i diget ved reetableringen.

Sydvestsjælland Museum d. 03-07-2009

Klaus S. Hvid

Kirsten Christensen

Anlægsliste

Anlæg	Hovedgruppe	Undergruppe	Datering	Fase	Tegn.	Indgår i	Består af
Kampagne: 12-05-2009							
A1	Afgrænsning	Dige, Stendige	Nyere tid (1661 -) Nyere tid (1661 -)				

Anlægsbeskrivelse

Kampagne: 12-05-2009

A1

Afgrænsning, Dige, Stendige, Nyere tid (1661 -), Nyere tid (1661 -)

Diget var sat i kampesten, der ikke bar spor af kløvning eller anden tilhugning. Diget var stærkt overvokset af buske og mindre træer, der gjorde at hele diget var gennemvokset af rødder. Især på toppen og den forstyrrede vestlige side havde ret store mængder muldjord aflejret sig mellem stenene. Østsiden af stendiget var bedst bevaret og stod flere steder med op til 4 skifter kampesten. Denne side var på trods af bevoksning ikke udskredet. På den vestlige side af diget var flere sten væltet ud og mange lå ikke in situ. Bredde af diget anslås at have ligget på ca. 2 meter. Konstruktionen bestod af en gravet grøft med store sten som fundament. Kernen bestod af jord med store sten i forbandt på begge ydersider. Toppen var beklædt med en stenlægning af mindre sten.

Tegninger: T01,T02,T03

Foto: D/1 – D/39

Tegningsliste

Tegning	Målestok	Type	Anlæg	Fund	Beskrivelse	Dato	Tegner
Kampagne: 12-05-2009							
T1	1:50	Plantegning	A1		Digets overflade	12-05-2009	Kirsten Christensen

T2	1:50	Profiltegning	A1		Digets vestside	12-05-2009	Klaus S. Hvid
T3	1:20	Profiltegning	A1		Digets profil	09-06-2009	Klaus S. Hvid

Fotoliste

Film	Billede	Motiv	Anlæg	Fund	Filmtype	Dato	Fotograf
Kampagne: 12-05-2009							
D	1	Sektionsfoto af vestsiden af diget, fra nord mod syd. 1 af 4	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	2	Del af dige 2 af 4			Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	3	Del af dige 3 af 4	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	4	Del af dige 4 af 4	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	5	Skråbillede af det afrensede dige, set fra SV	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	6	Nordende af dige ved jernbanen, set fra NV	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	7	Skråbillede af diget fra NV	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	8	Østlige side af dige med beplantning fra SØ	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	9	Østlige side af dige med beplantning fra SØ	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	10	Arbejdsfoto. Tegning af vestlige side af dige, set fra SV	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	11	Detail af østlige side af dige med sten i 4 skifter, set fra SØ	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	12	Detail af østlige side af	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen

		dige, set fra SØ					
D	13	Detail af østlige side af dige, set fra SØ	A1		Digital	12-05-2009	Kirsten Christensen
D	14	Skråbillede af nordlige del af dige før nedbrydning, set fra SV	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	15	Nordende af dige, set fra NV	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	16	Skråbillede af dige før nedbrydning, fra NV	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	17	Østlige side af dige efter fjernelse af bevoksning, set fra NØ	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	18	Nordende af dige, set fra NØ	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	19	Diget uden bevoksning, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	20	Start på nedbrydning af dige, fra SV			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	21	Dige under nedbrydning fra SØ			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	22	Dige under nedbrydning fra S-Ø			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	23	Dige under nedbrydning fra S-Ø			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	24	Nordprofil af dige, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	25	Nordprofil af dige, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	26	Vestsiden af profil af dige, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	27	Østsiden af profil af dige, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	28	Detail af østside af	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen

		nordprofil, set fra N					
D	29	Mus i profilen, set fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	30	Bunke med sten fra gennembrydningen af diget, set fra N			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	31	Gammel stenbunke øst for diget, set fra S			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	32	Detail af gammel stenbunke øst for diget, set fra S			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	33	Detail af gammel stenbunke øst for diget, set fra S			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	34	Arbejdsfoto. Tegning af nordprofil, fra Ø	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	35	Digets beliggenhed i forhold til jernbanen, set fra SØ	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	36	Arbejdsfoto, set fra Ø			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	37	Publikum til arbejdet, set fra SØ			Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	38	Opmåling af nordprofil, fra N	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen
D	39	Arbejdsfoto. Opmåling af nordprofil, fra V	A1		Digital	09-06-2009	Kirsten Christensen

01280D01.JPG

01280D02.JPG

01280D03.JPG

01280D04.JPG

01280D05.JPG

01280D06.JPG

01280D07.JPG

01280D08.JPG

01280D09.JPG

01280D10.JPG

01280D11.JPG

01280D12.JPG

01280D13.JPG

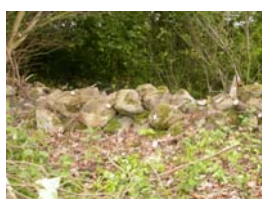
01280D14.JPG

01280D15.JPG

01280D16.JPG

01280D17.JPG

01280D18.JPG

01280D19.JPG

01280D20.JPG

01280D21.JPG

01280D22.JPG

01280D23.JPG

01280D24.JPG

01280D25.JPG

01280D26.JPG

01280D27.JPG

01280D28.JPG

01280D29.JPG

01280D30.JPG

01280D31.JPG

01280D32.JPG

01280D33.JPG

01280D34.JPG

01280D35.JPG

01280D36.JPG

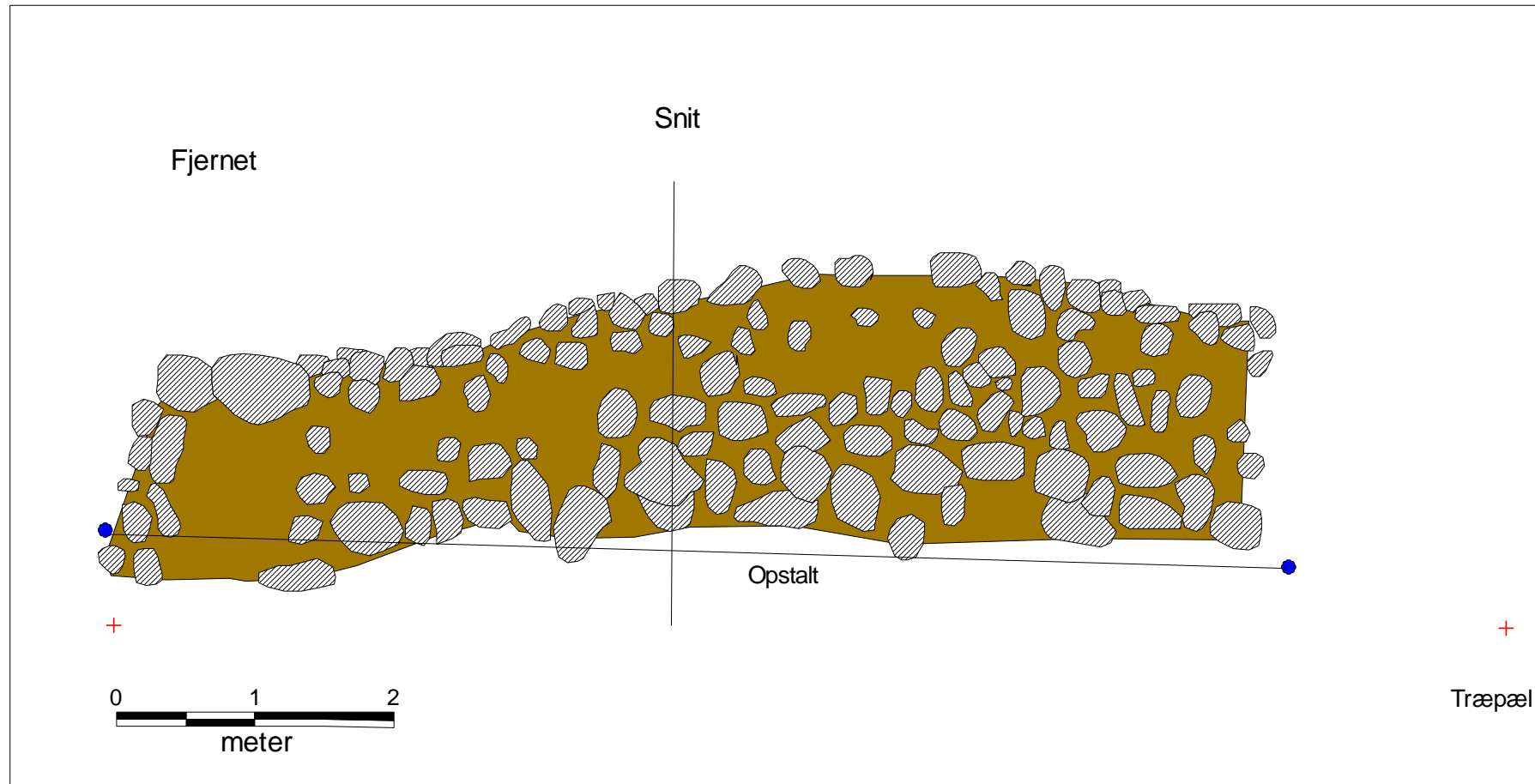
01280D37.JPG

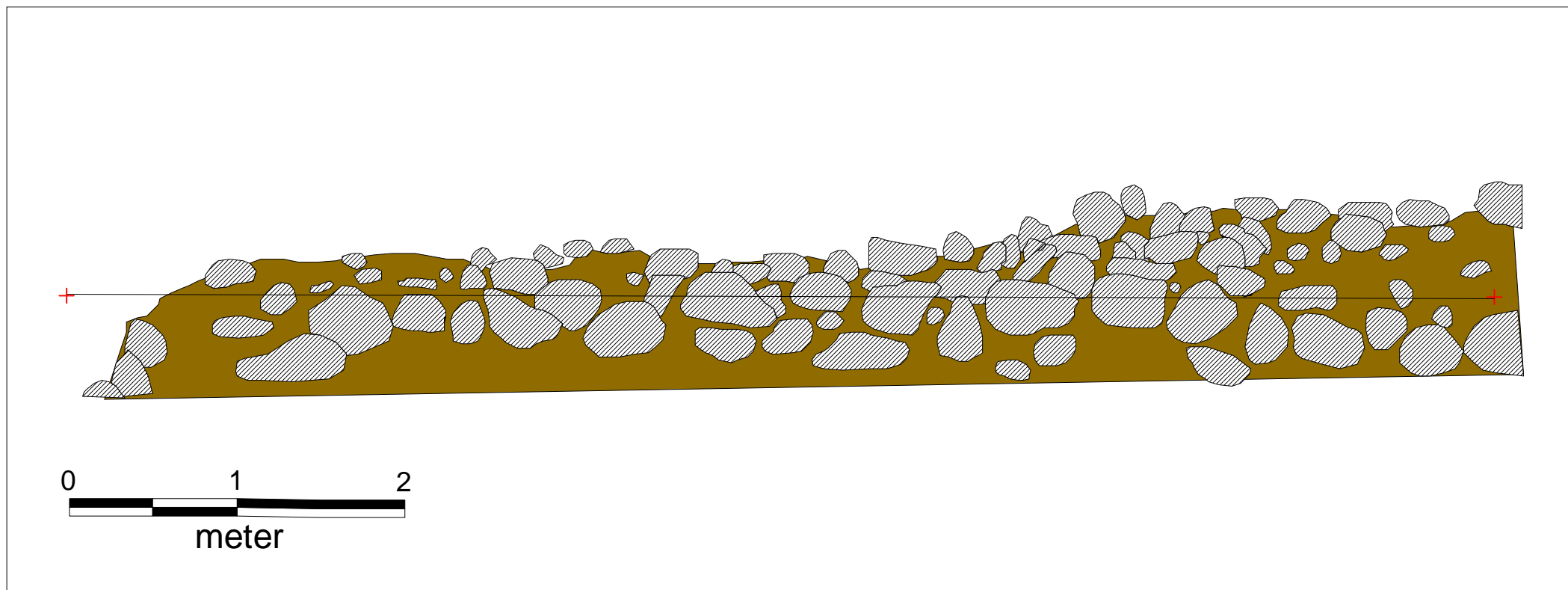
01280D38.JPG

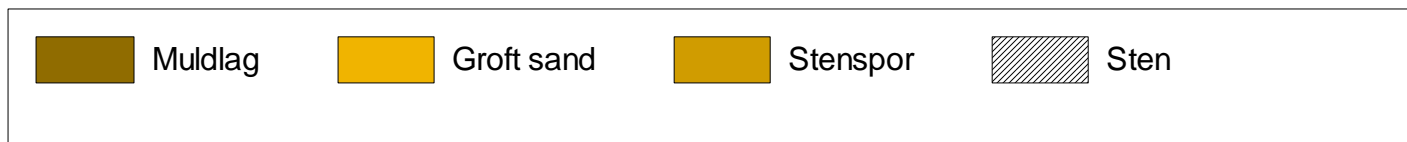
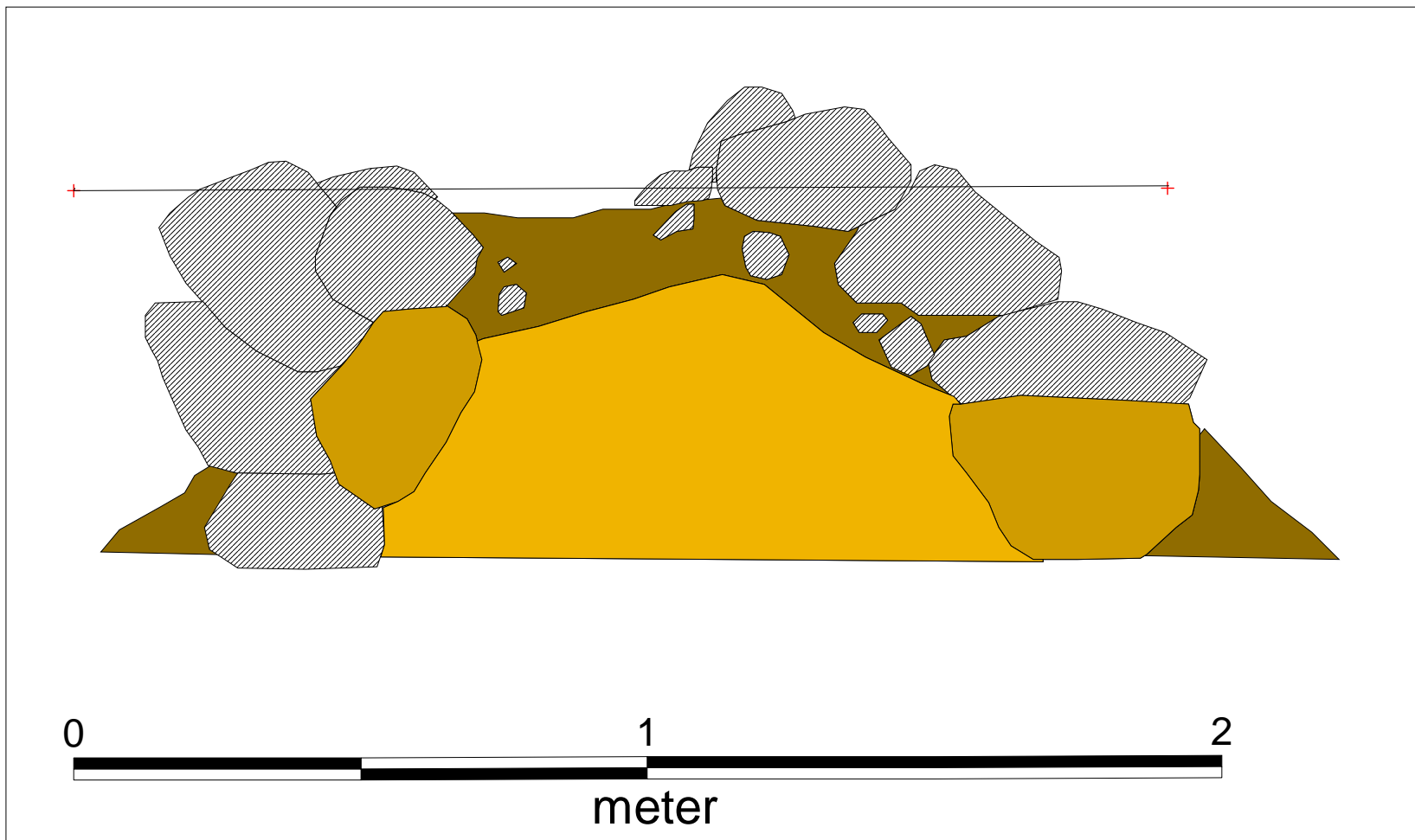
01280D39.JPG

SVM01280-1 Det beskyttede dige set fra oven. Der er 10 m mellem de røde kryds. Blå prik er landmålerstokke

SVM01280-1 Det beskyttede dige set fra side (opstalt). Stregen mellem de 2 røde kryds er vandret

Snit gennem diget